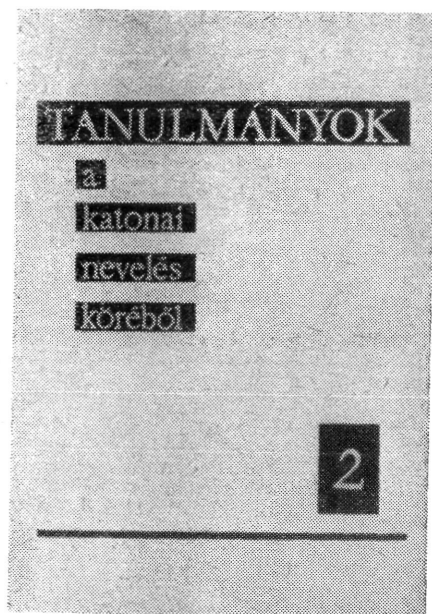

TANULMÁNYOK A KATONAI NEVELÉS KÖRÉBŐL

(2. kötet)

(Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1968. 390 o.)

E tanulmány sorozat közrebocsátásával — amelynek 1. kötete a múlt évben jelent meg — a Zrínyi Katonai Kiadót az a szándék vezette, hogy évenként vagy két évenként kiadásra kerülő, egy-egy kötetben ismertesse a kiképző-nevelőmunka területén szerzett tapasztalatokat. Emellett bizonyos mértékig összefoglalója legyen a sok tekintetben még elszigetelten folyó kutatómunkának. Az írók célja tehát, hogy

elősegítse a katonai nevelés fogalmainak a tisztázását, az alkalmazandó és helyes módszerek megismerését. Nem valamiféle véglegesség igényével lépnek fel, inkább javaslatokat tartalmaznak, problémákat vetnek fel. E kötetek nem pedagógiai kézikönyvek, hanem a hadseregünk diktálta feladatokhoz szeretnének támaszt nyújtani azzal, hogy egy-egy problémát alaposabban elemezve, az érdeklődés középpontjába állítsanak. A kötetek funkciójából következők, hogy nem törekednek teljességre. Ezen túlmenően azonban objektív nehézségek is akadályozzák, hogy a kiképzés-nevelés területének nem minden részlete kerüljék a megvilágításba. Azok a kiképzők-nevelők, akik gyakorlati munkájuk során ütköznek a problémákba s jól vagy rosszul, de a legjobb igyekezettel próbálják azokat megoldani — nem mindig képesek tapasztalataikat úgy ismertetni, hogy azok a közönség számára is tanulást nyújtsanak. Ebből következik, hogy a tanulmányok színvonala eléggé különböző, noha mondanivalójuk hasznos, és úgy gondoljuk — ez jelenti a lényegét.

A most közreadott 2. kötet — az 1-höz hasonlóan — három fő területről közöl tanulmányokat, mégpedig a vezetés, a beosztottak megismerése és a kiképzés-nevelés köréből. Túl hosszúra nyúlna mind a tizenegy tanulmány ismertetése, ezért csupán három — az egyes témakörökre jellemző — tanulmányról szólunk részletesebben.

A vezetés témaköréből *Paréj Lajos* százados: „A szakaszzparancsnok napi

időbeosztása" c. tanulmányát említjük meg. A munkaidővel való helyes gazdálkodás, az idő ésszerű kihasználása rohamosan fejlődő világunknak hovatovább legégetőbb, legsürgősebben megoldandó problémáját jelenti. A gazdaság, a technika fejlődése egyre nagyobb feladatokat ró a vezetőkre, s ennek csak úgy képesek eleget tenni, ha nem aprózzák el idejüket, ha a korszerű vezetési elvek szerint dolgoznak. A vezetők munkaidejének tudományos vizsgálata a polgári életben már elkezdődött. De mi a helyzet a hadseregben? A szerző alegységparancsnoki szinten, 62 szakasparancsnok „munkanap-fényképe” alapján próbál választ adni. Ezek szerint (1965 őszi helyzet) szakasparancsnokaink munkaideje átlagosan 11,8 óra, ami jóval magasabb, mint a polgári életben dolgozó hasonló vezetőké. Ha eltökélünk ettől a jelentős óraszámotól, s azt kutatjuk: az miképpen oszlik meg, meg kell állapítanunk, hogy a munkaidőnek csupán 11,07%-a jut az önképzésre, a foglalkozásra való közvetlen felkészülésre; a központi továbbképzésre, ami a korszerű harci technikai eszközök, harcászati elvek megismeréséhez, elsajátításához vajmi kevés. A beosztottak megismerésére, nevelésére, a kollektíva kialakítására fordítható 3,06%-nyi idő ugyancsak minimális. E fényképek (melyek az elmúlt évek során bizonyára „fejlődtek”, ésszerűbb elosztást mutatnak) arra figyelmeztetnek, hogy az eddig kialakult helyzet alapos elemzésére, vezetési módszereink tudományos alapokra támaszkodó továbbfejlesztésére van szükség. Egyébként az egyre bonyolultabbá, nehezebbé váló feladatainkat nem leszünk képesek sikerrel megoldani.

Gruber István őrnagy—Molnár Károly alezredes: „A katonai kisközösségek vizsgálatainak tapasztalata”—it ismerteti. A katonai kiscsoportok szerepét a korszerű, elszigetelten tevékenykedő csapatok harca emelte központi problémává. Napjainkban, amikor a korszerű tömeghadsereg java részben kisebb kötelékben oldja meg feladatát — semmilyen vezetői kvalitás, sem tömeges tevékenység nem pótolhatja, sőt nem nélkülözheti a szűkebb kollektívák, az egyes emberek, a beosztottak magas fokú erkölcsi-politikai meggyőződöttségét. szak-

tudását, felelősségérzetét stb. Ezideig hadseregünkben még nem fordítottak kellő figyelmet a katonai kisközösségekben létrejövő emberi kapcsolatok konkrét vizsgálatára, pedig a szocialista tudatformálás feladatait nagy részben a katonai kisközösségekben oldják meg. A szerzőket vizsgálódásaik során az a cél vezette, hogy meghatározzák azokat a tényezőket, amelyek megléte esetén a kiscsoportok közösséggé válhatnak, továbbá, hogy a közösséget alakító tényezők sajátos körülmények között hogyan érvényesülnek, milyen szerepük van a kiscsoportok közösséggé alakulásában. Tizenöt különböző kiscsoport szervezeti szintjét, illetve annak érzelmi, értelmi, akarati, erkölcsi tényezőit elemezve vonták le következtéseiket. Ezek rendkívül tanulságosak, kiténik belőlük, hogy az érzelmi kapcsolatoknak, az értelmi méltányolásnak, a vezető személyiségjegyeinek milyen fontos szerepe van a közösség formálódásában.

Ezek a vizsgálatok csupán első lépésfokát jelentik a csoportkutatás metodikájának. Mint vizsgálati lépés önmagában főleg diagnózist nyújt, de emellett lehetőséget ad a megfelelő tájékozódásra, a közösségi élet mélyebb, sokoldalúbb kutatására.

Végül egy olyan tanulmányról szólnunk, amely a mindennapi kiképző-nevelőmunkával *ma még* nincs kapcsolatban, de a jövőt illetően nagyon is fontos szerepet játszhat majd. *Záborny Sándor* alezredes: „A programozott oktatás”—ról szóló tanulmánya a didaktika legkorszerűbb eljárásainak egyikéről ad igen érdekes, eléggé részletes ismertetést. A programozott oktatás módszerének alkalmazásával a Szovjetunióban éppúgy, mint az Amerikai Egyesült Államokban és sok más fejlett országokban már komoly eredményeket értek el, noha mindössze 10—14 éve, hogy az első kísérletek megkezdődtek. Érthető módon elsősorban azokon a területeken használható sikerrel, ahol viszonylag rövid idő alatt kell a korszerű technika kezelését elsajátítani, ahol különösen szükség van az elvek egységes értelmezésére és gyakorlati alkalmazására, a végrehajtás, az együttműködés mechanizmusának, részleteinek kialakítására és begyakorlására. Vagyis min-

denekelőtt a hadseregben. A Szovjetunióban is a hadsereg jár az élen a programozott oktatás módszereinek alkalmazásában. A tanulmány rendkívül gyakorlatias és szemléltető módon ismerteti az ún. *lineáris* és az *elágazásos* programok alapján készített programozott könyvet. Mindkét példa kézzelfoghatóan bizonyítja e módszer előnyét. Amellett a könyv tájékoztat a programozott oktatás egyéb eszközeiről is, az oktatógépekről, a robotinformátorokról stb. Különösen a harcászati kiképzésben vannak nagy lehetőségei a programozott oktatás alkalmazásának. Az új ismeretek közlését a programozott tankönyvek, gépi programok, a szellemi jártasságok és készségek kialakítását főként a kol-

lektív gyakorlóprogramok, kollektív oktatógépek és oktató berendezések segítik elő. Ily módon lényegesen le-rövidíthető az oktatás ideje.

Újból hangsúlyozzuk, hogy az említett három tanulmány rövid ismertetésével nem szándékoztunk rangsorolást végezni, hiszen a többi tanulmány, amely a parancsra, a honvédelmi nevelés időszerű politikai oktatás tapasztalataira stb. vonatkozik, ugyancsak jó és hasznos tanácsokat tartalmaz. Ez a kötet — hiányosságai ellenére is — igen sok segítséget nyújt a kiképzők gyakorlati munkájához, s talán nem fogja az a vád érni, hogy elvont problémákat boncolgat.

Csonka György